

Saugumo ekonomika - atvira ekonomika

Dr. Adomas Klimantas

Lietuvos ekonominio
potencialo tyrimas

Galimybės ir rizika

Pafrontė = galimybės
ginkluotės
gamintojams

Kredito reitingas
A-A2

Mokestinė-
reguliacinė aplinka

Geopolitinė rizika

Darbo jėgos kaštai

Prekybos karai,
Kinijos veiksnys

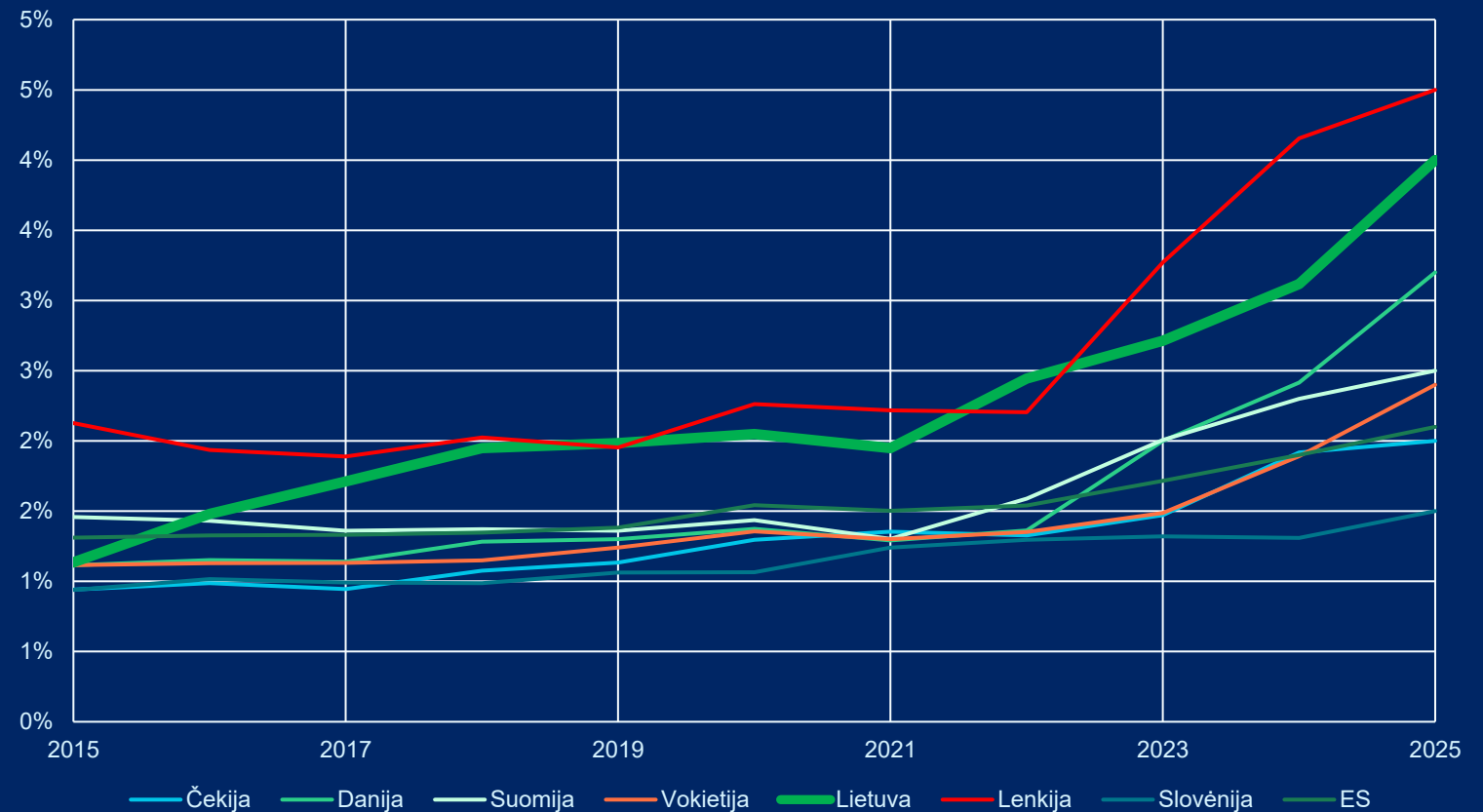
5% BVP gynybai

Adekvatus signalas
investuotojams ir
partneriams

Tik dalinis fiskalinis
stimulas

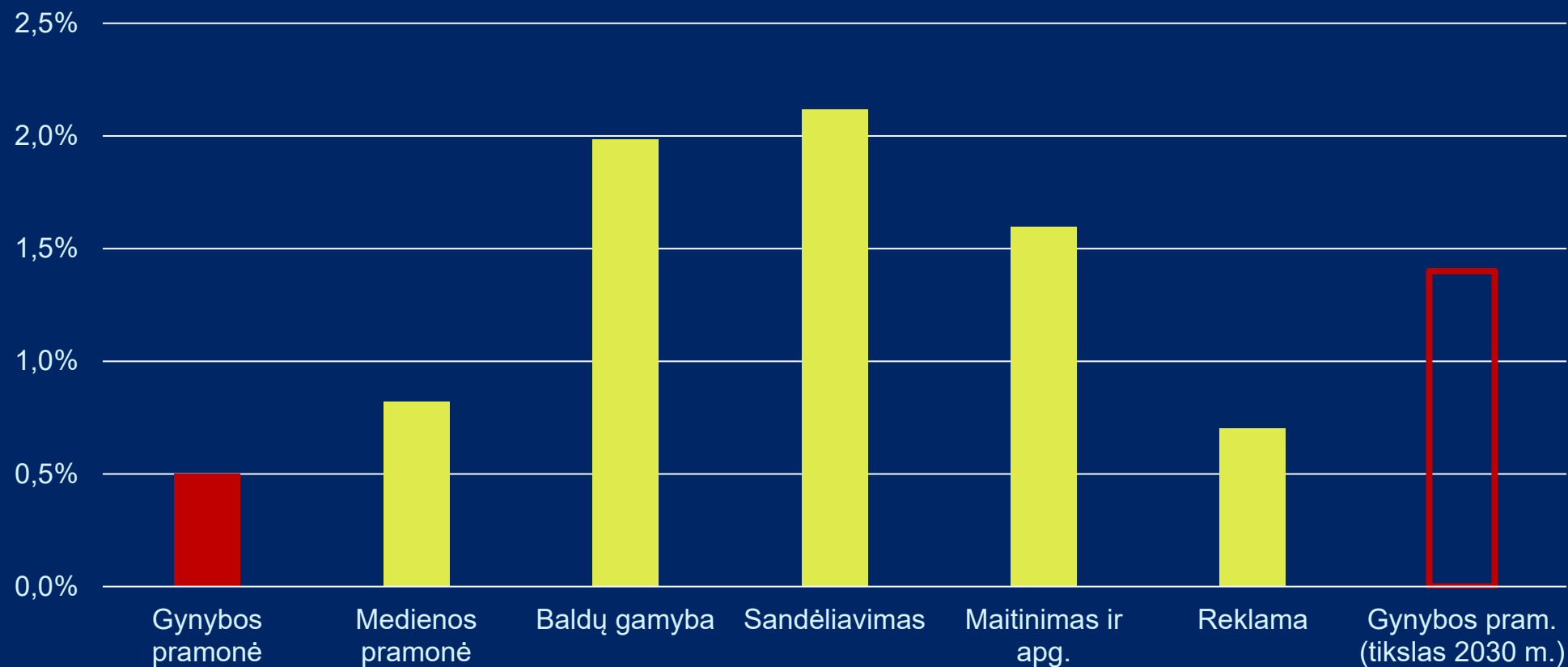
Išlaidos gynybai, % nuo BVP

Duomenys: Stockholm International Peace Research Institute (2025) ir atskirų šalių 2025 m. prognozės

Realybė ir tikslas

2024 m. sukurta pridėtinė vertė, % nuo BVP
Duomenys: VDA

Sėkmė negarantuota

Trūksta bazės
investicijoms

Startuoliai be
kompetencijų

Švietimas
neorientuotas į
gynybą

Skuba →
korupcija

Ką siūlo pasaulis?

Izraelis

Koordinuota kariuomenės-
universitetų-valstybės MTEP

Rezultatas: „Geležinis
kupolas“

Taivanas

Specializuotos aukštųjų
technologijų pramonės
centras

Rezultatas: Taivanas tapo
nepamainomu lustų gamybos
centru, kuris saugo
Nepriklausomybę

Lietuva - gynybos pramonės centras (klasteris) Baltijos šalyse

~500 mln. EUR kasmet
investicijų į gynybos MTEP
(0.7% BVP)

Rezultatas: iki 2035 m. galėtų
išaugti privatus Taivano lustų
sektoriaus lygio gynybos
technologijų sektorius

Tiesioginė ir netiesioginė
pridėtinė vertė galėtų siekti
10% BVP (tiek, kiek
transporto sektorius)

Rizikos

Trūks žaidėjų, norinčių
prisijungti prie technologijų
klasterio (Malaizija)

Nepakaks infrastruktūros
(Mauricijus)

Klasteris priklausomas nuo
kelių žaidėjų (Kosta Rika)

Mažėjanti tauta – didėjantys lūkesčiai

Dr. Adomas Klimantas

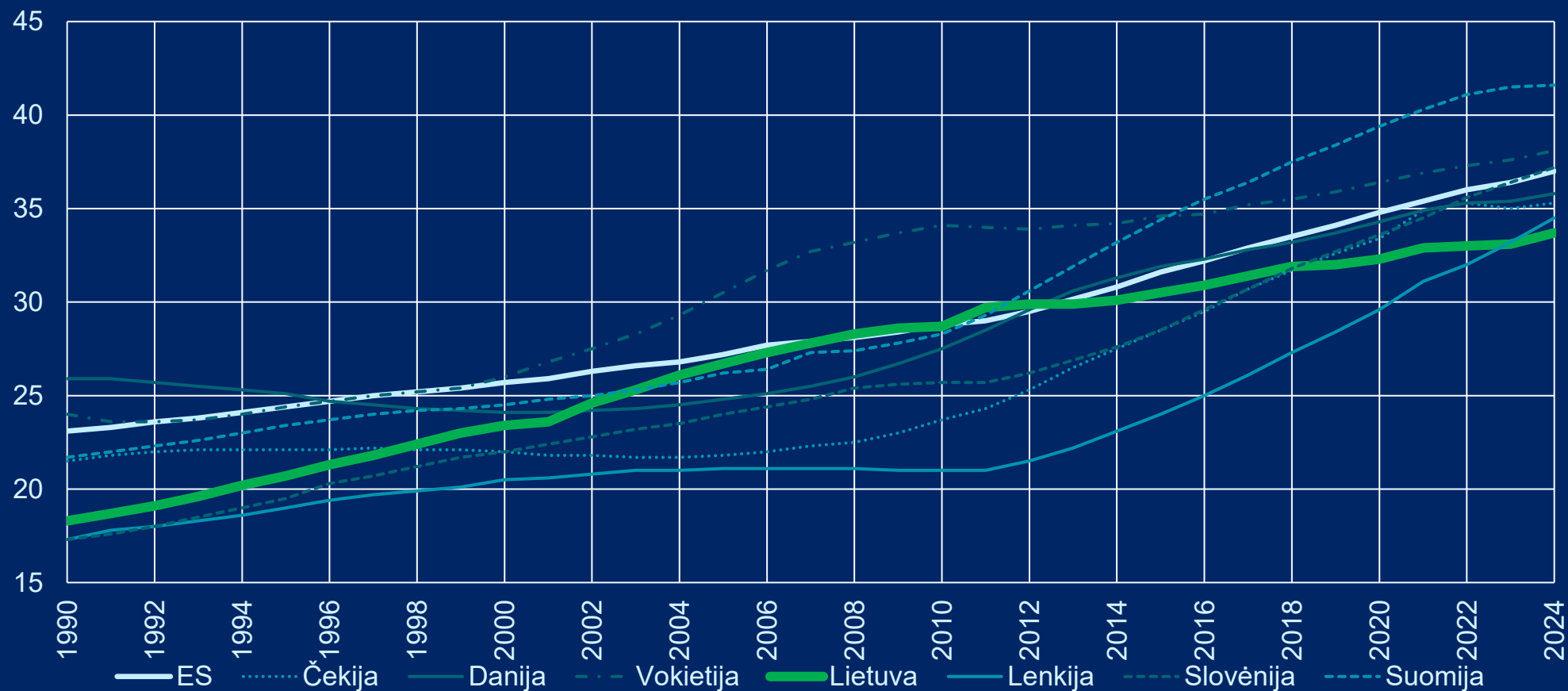
ISM

Lietuvos ekonominio
potencialo tyrimas

Senstame, nors gyventojų skaičius ir stabilizavosi

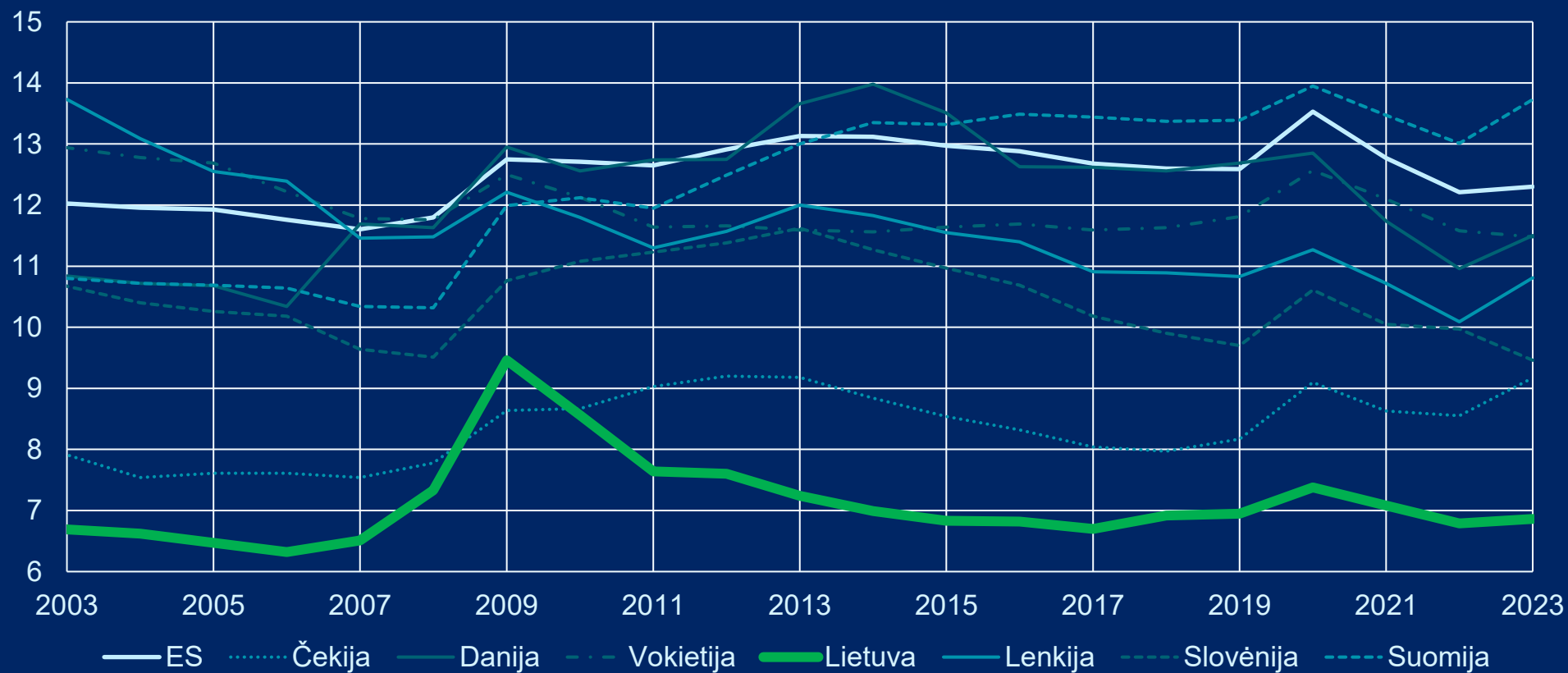

Pagyvenusių išlaikomo amžiaus žmonių koeficientas. Duomenys: Eurostat

Laiko dar turime, bet spaudimas didės

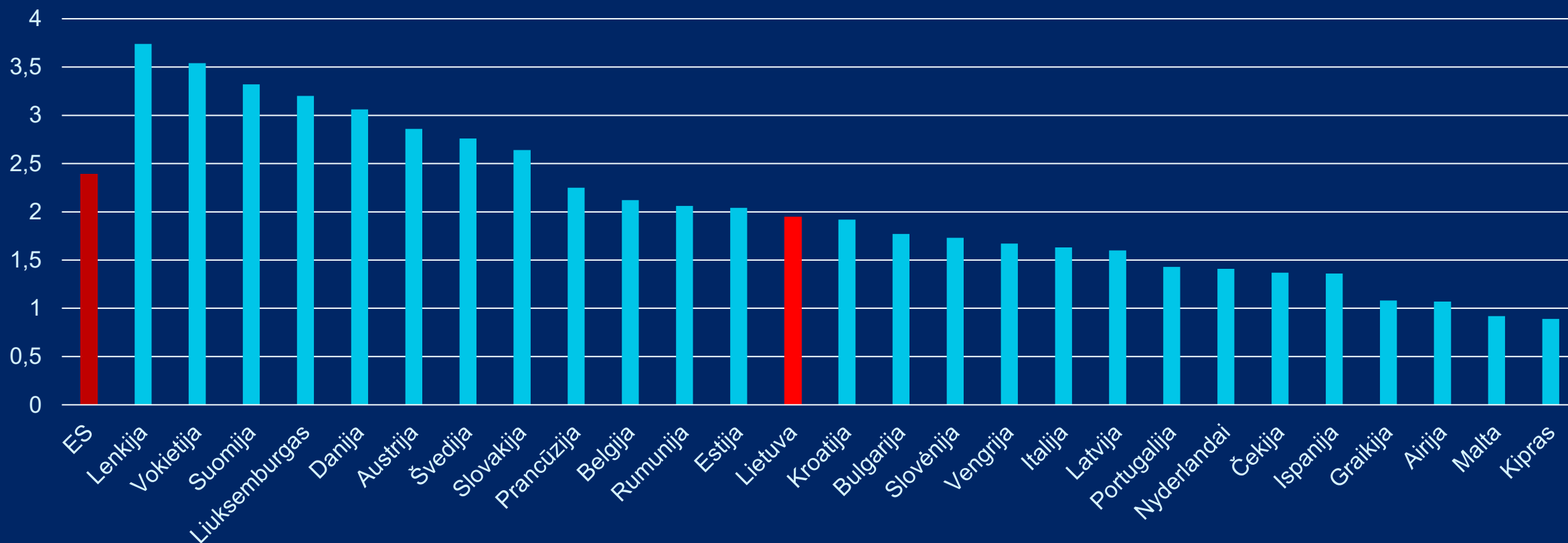
Išlaidos senatvės pensijoms, % nuo BVP
Duomenys: Eurostat

Gimstamumo skatinimas – vidutiniškas

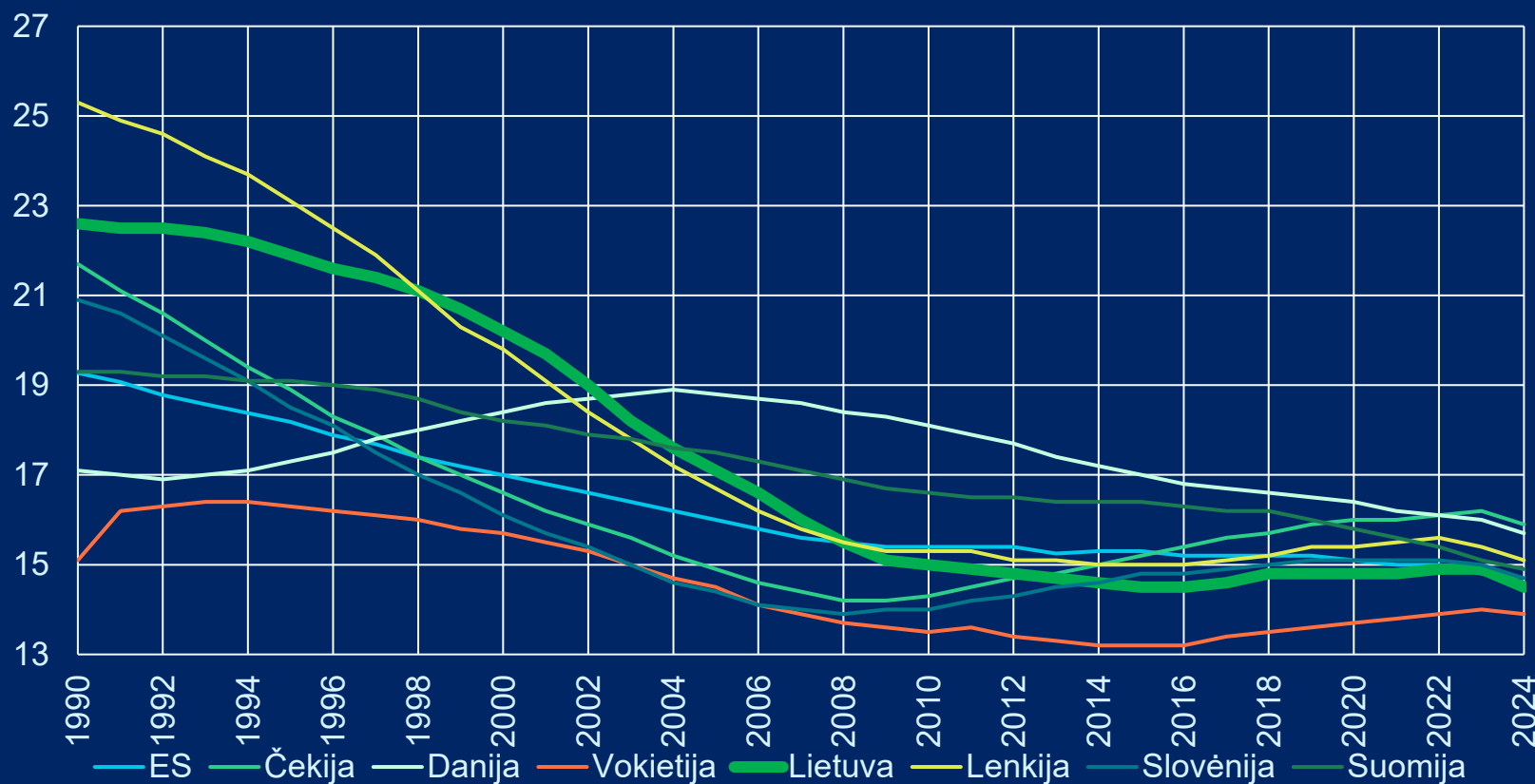

Valstybės išlaidos šeimai ir vaikams, % BVP, 2024 m. Duomenys: Eurostat

Bet ir pirmūnai nepirmauja

Gyventojų dalis 0-15 m. amžiaus, %
Duomenys: Eurostat

Lietuva tampa aukštų pajamų šalimi

Realus BVP
vienam gyventojui
2021-2024

+3%
(87.5% ES)

Realus darbo
užmokestis 2021-
2024

+4%

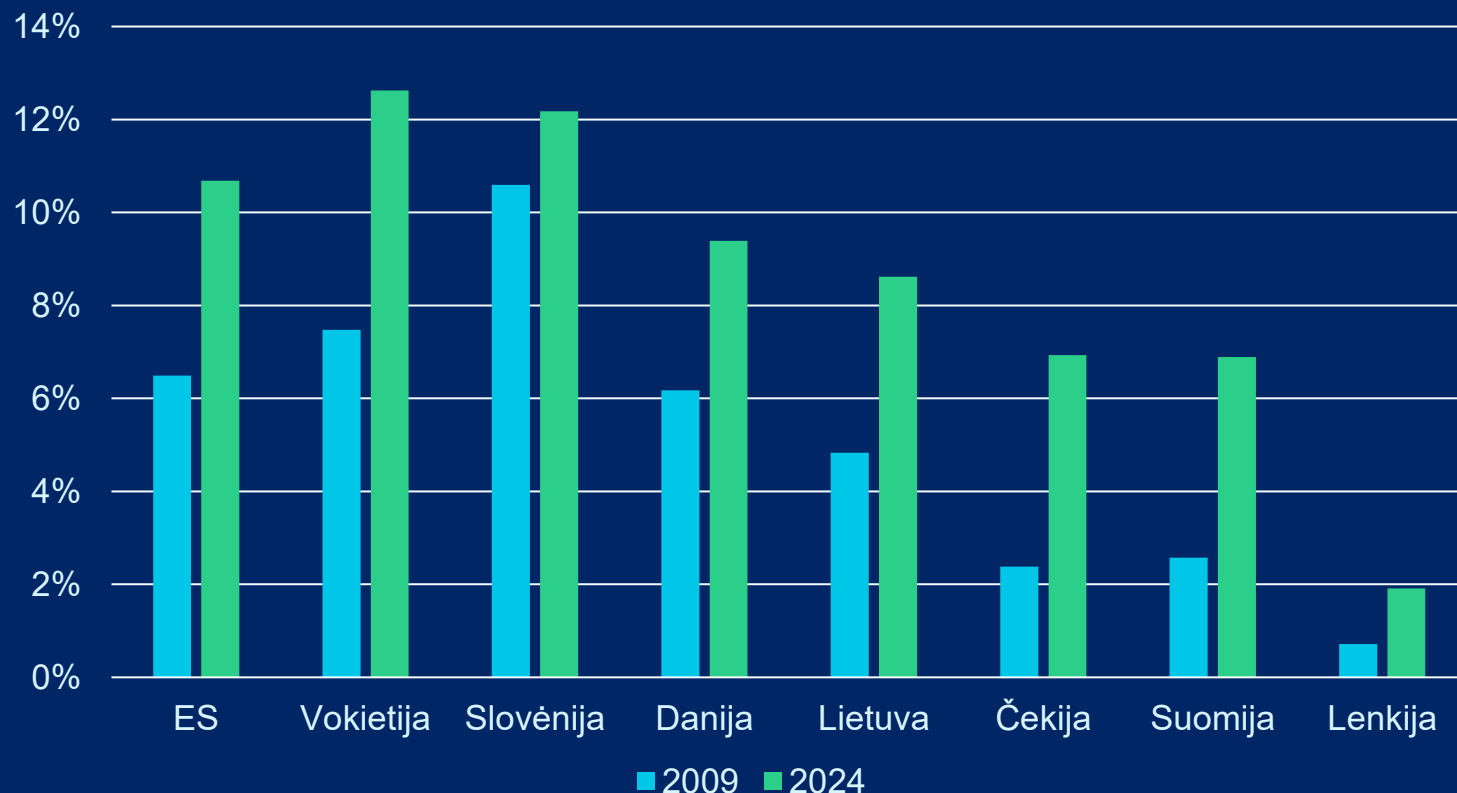
Nominalus darbo
užmokestis 2021-
2024

+41%

Imigracija – akivaizdus sprendimas?

ISM

Ne ES gimusių gyventojų dalis
Duomenys: Eurostat

Gyventojų skaičius 2021-2024

+3%

Realus produktyvumas
2021-2024

-4%

Nedarbo lygis 2024

ES Top 6

Tyrimo dalyvių siūlymas

Nacionalinė imigracijos/integracijos strategija

Graikijos, JK, Nyderlandų ir
Vokietijos pamoka:
**Strategijos neturėjimas –
didžiulė rizika**

Srautai išauga netikėtai,
migracija neatliepia poreikių,
atsiranda „burbulai“, išauga
išlaikymo kaštai

Strategijos turėjimas leidžia tvariai naudotis imigracija

Optimalūs
tikslai,
poreikiai,
kompetenci-
jos, kvotos

Strateginės
partnerystės
geopolitiškai
nejautriose
šalyse

**Integracijos
grandinė**
Atvykimas →
darbas → kalba
→ šeima →
pilietybė

Bendras valdžios-verslo fondas, pritraukti geriausiems pasaulio protams

Plačiai taikoma: Kanada,
Vokietija, Belgija, Prancūzija,
JAV

Dažnai spec. institutai
tiksliniam talentų pritraukimui
(DI, puslaidininkiai)

150 mln. EUR per metus* →
2000 užsienio specialistų
spec. institute per 10 metų

Rizikos

Greitis ir lūkesčiai –
užsitęsios statybos,
neįgyvendinti lūkesčiai JAE
projektą sužlugdė

Infrastruktūra turi būti 100%.
Malaizijoje prastai sukurta
infrastruktūra naujame tech
mieste atbaidė investuotojus

*Valstybės investicija, kuri sudaro 15% visų investicijų į institutą

Pramonės inercija – technologijų proveržis

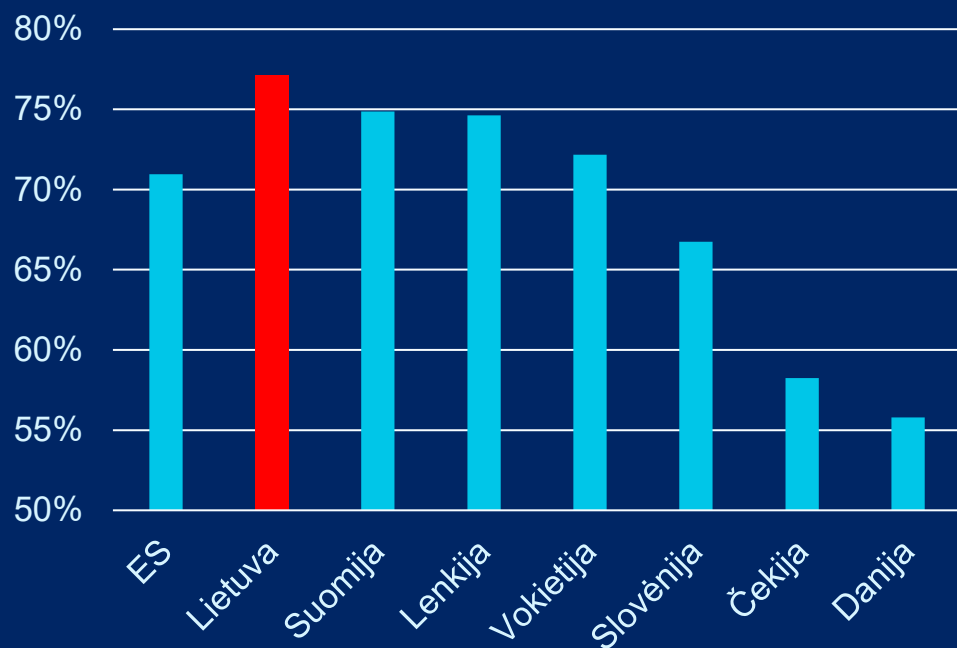
Dr. Adomas Klimantas

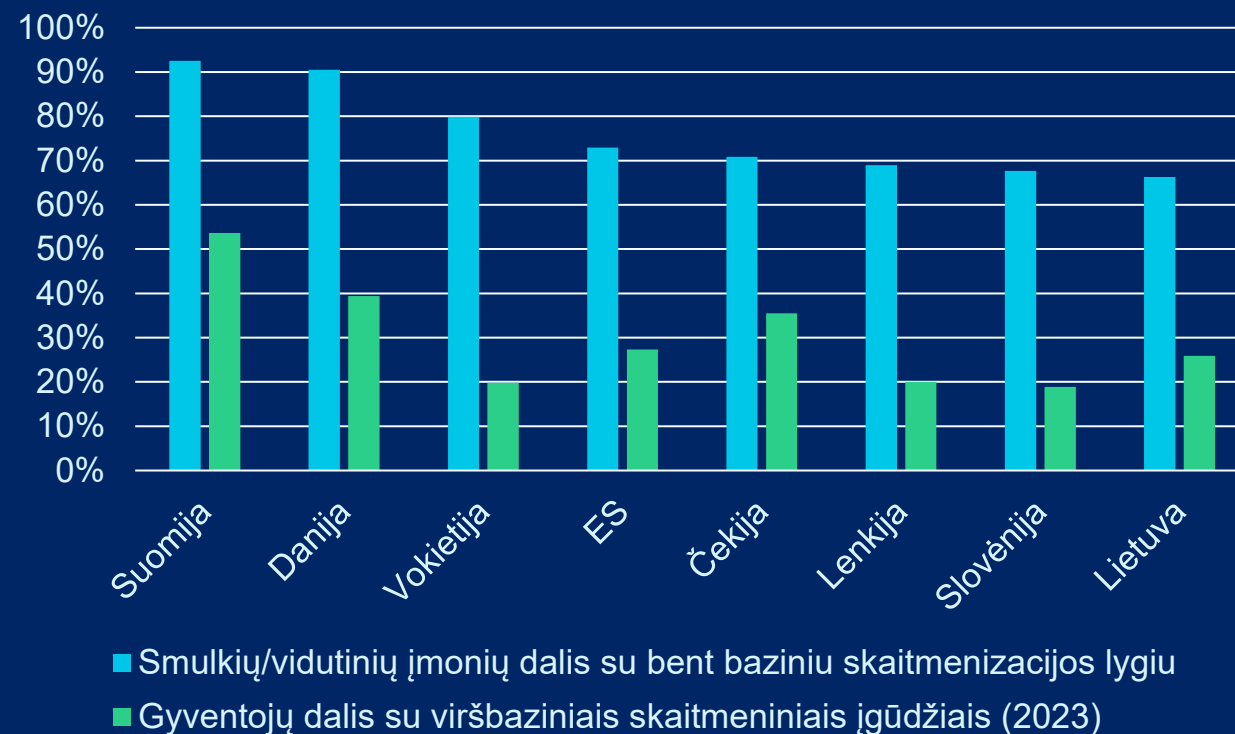
Lietuvos ekonominio
potencialo tyrimas

Technologijų revoliucijos akivaizdoje atrodome nepasirengę

Darbuotojų dalis, turinti didelę riziką netekti darbo dėl DI automatizacijos
Duomenys BizReport

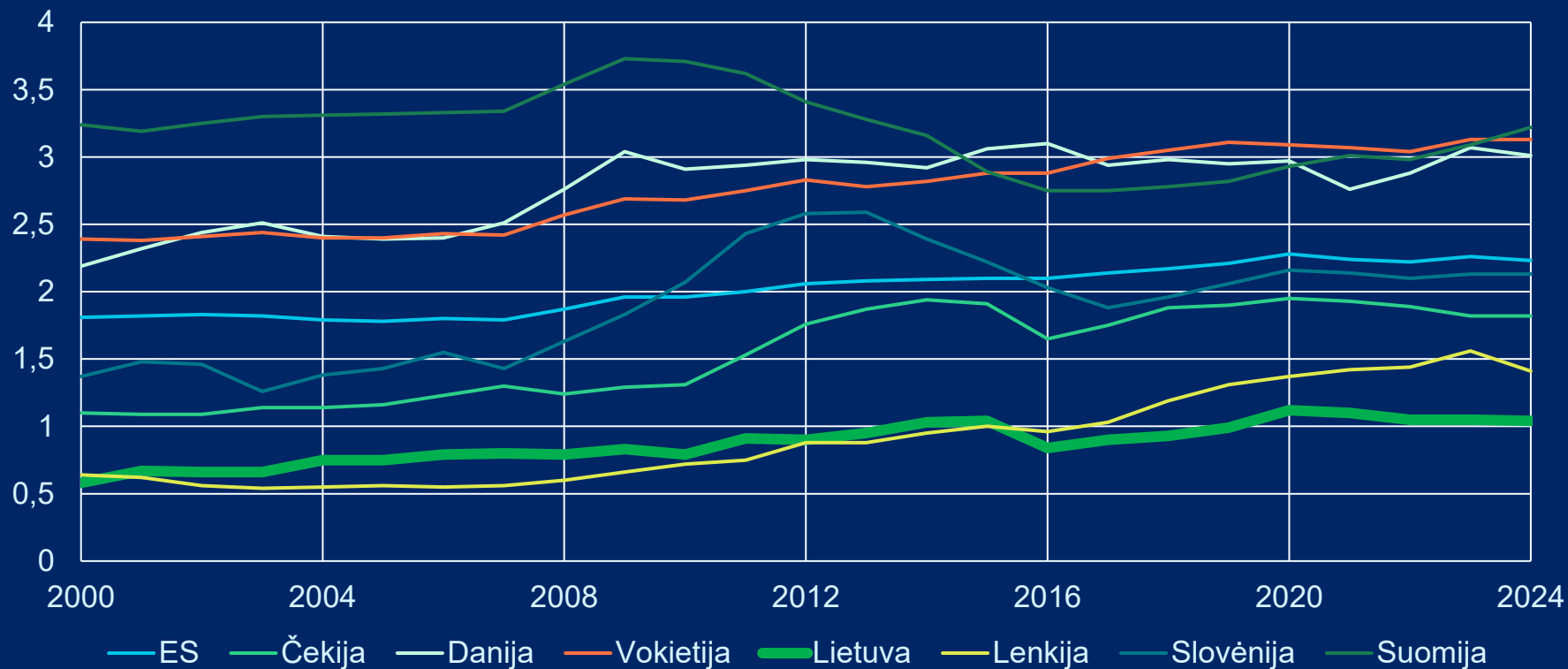
Skaitmenizacijos rodikliai
Duomenys: DESI

Šalies viduje technologijų plėtra vyksta lėtai

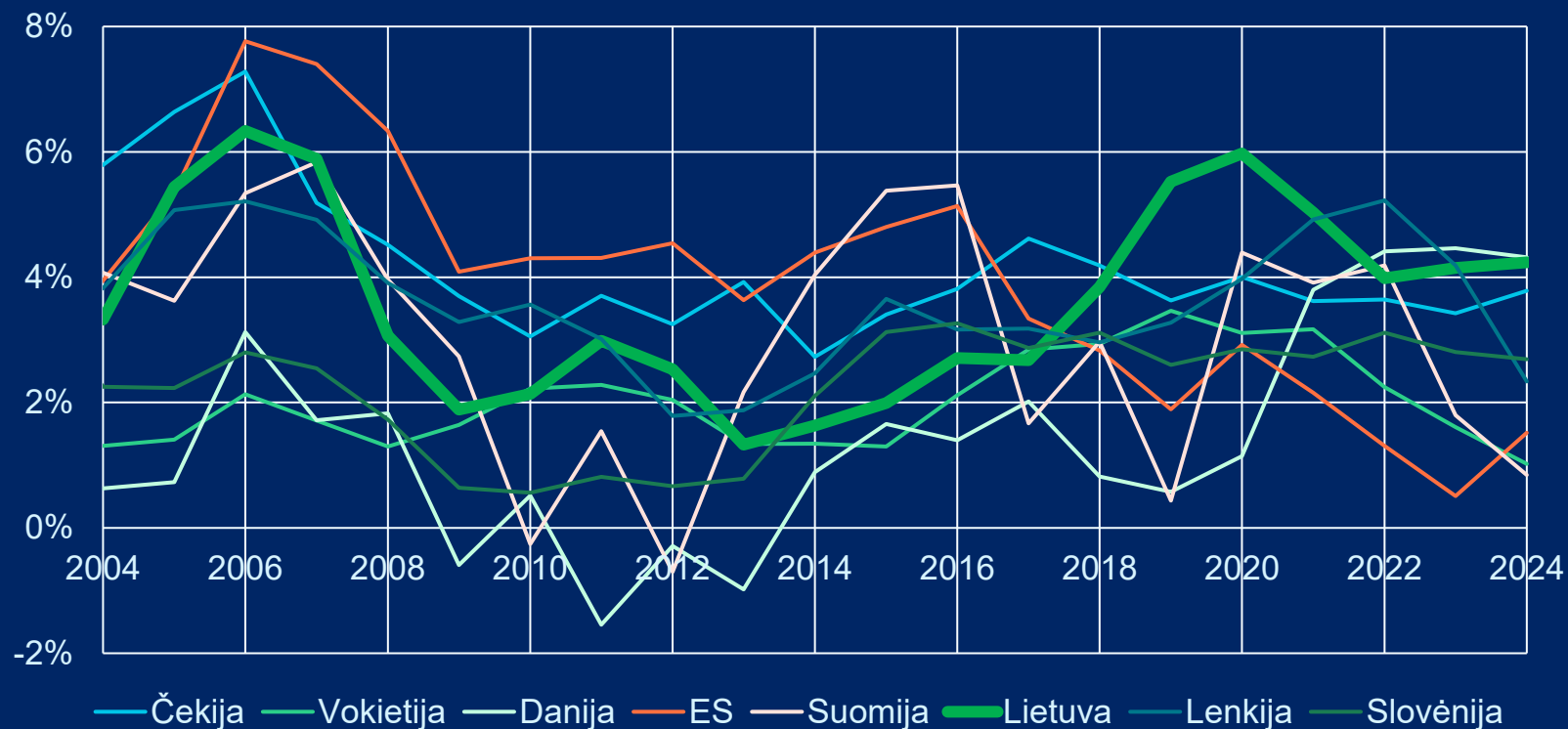

Visų sektorių MTEP išlaidos, % nuo BVP
Duomenys: Eurostat

Užsienio investicijos dar aukštai, bet ar tai tvaru?

Tiesioginės grynosios užsienio investicijos, % nuo BVP
Duomenys: Pasaulio Bankas

Darbuotojo
valandos kaina
**Tarp 5
žemiausių
ES**

Nominalus darbo
užmokestis 2021-
2024
+41%

Iššūkiai

Auga pigios darbo jėgos
importo poreikis

Pigi darbo jėga = trūksta
spaudimo didinti
automatizaciją

Atsilikimo koncentracija
regionuose didina atskirtį

Mažėja našumas

Technologijų revoliucijos akivaizdoje – rizika užstrigti
tradiciniuose sektoriuose ir procesuose

**Kinijos prekių
konkurencija pramonėje**

Lėtėjantis paklausos augimas ES

Pozityvūs ženklai, kurių nepakanka

Modernizacijos ženklai

2025 m. I psm.
investicijos į mašinas ir
įrenginius +7–9%

Fintech sėkmė

Iniciatyvos galia ir
reguliacinė aplinka

Rizika „užmigti“ Estijos
miegu

Skaitmeninės
technologijos gali lengvai
išeiti

Perkvalifikavimo centrai regionuose

Taikoma Švedijoje, Danijoje.
Danijoje regionizuota

Mažėja įtampa dėl struktūrinio
nedarbo, įgūdžių neatitikimo

120 mln. EUR per metus
(+0.2 p.p BVP švietimui) →
kursai 30 tūkst. gyv. per
metus

Rizikos

„Deadweight loss“ –
Britanijoje lėšos nutekėjo
tiems, kas ir taip būtų
investavę

Efektas gali būti pavėluotas ir
silpnas (Vokietija)

Švietimo perorientavimas į technologijas

Pietų Korėjoje ir Suomijoje –
didžiulės pertvarkos,
taikomieji technologiniai
mokslai aukščiausiam lygyje.

MTEP % BVP Suomijoje
siekia 3% (Lietuva 1%)

Suomijos modeliui įgyvendinti
reikia kasmet valstybiniam
politechniniam aukštajam
mokslo skirti ~300 mln. EUR.
(+0.4 p.p BVP švietimui)

Žlugę projektai Ganoje, Kenijoje,
Bangladeše

Lėšų trūkumas gali sutrukdyti išlaikyti
investicijas

Dėstytojų trūkumas

Nesugebėjimas sukurti
ryšių su verslu

Pasaulinio lygio universitetas

Saudo Arabijoje sukurtas
pasaulinio lygio KAUST
universitetas, JAE veikia NYU,
Sorbonos padaliniai

Investavus 2-3 mlrd. EUR (kiek
2024 m. į gynybą) realu
pasiekti vieno žinomesnio
universiteto atėjimą ir po 200
užsienio studentų kasmet

Rizikos

Didėjantis elitizmas paskatino
uždaryti Yale padalinį Singapūre

Pats universitetas gali uždaryti
savo padalinį ir visas projektas
žlugs, kaip nutiko UCL Katare

Gerovės visuomenė – našumo ekonomika

Dr. Adomas Klimantas

Lietuvos ekonominio
potencialo tyrimas

Lietuva vis dar palanki verslui

**2-a
palankiausia
verslui šalis
pasaulyje
(EBPO PMR)**

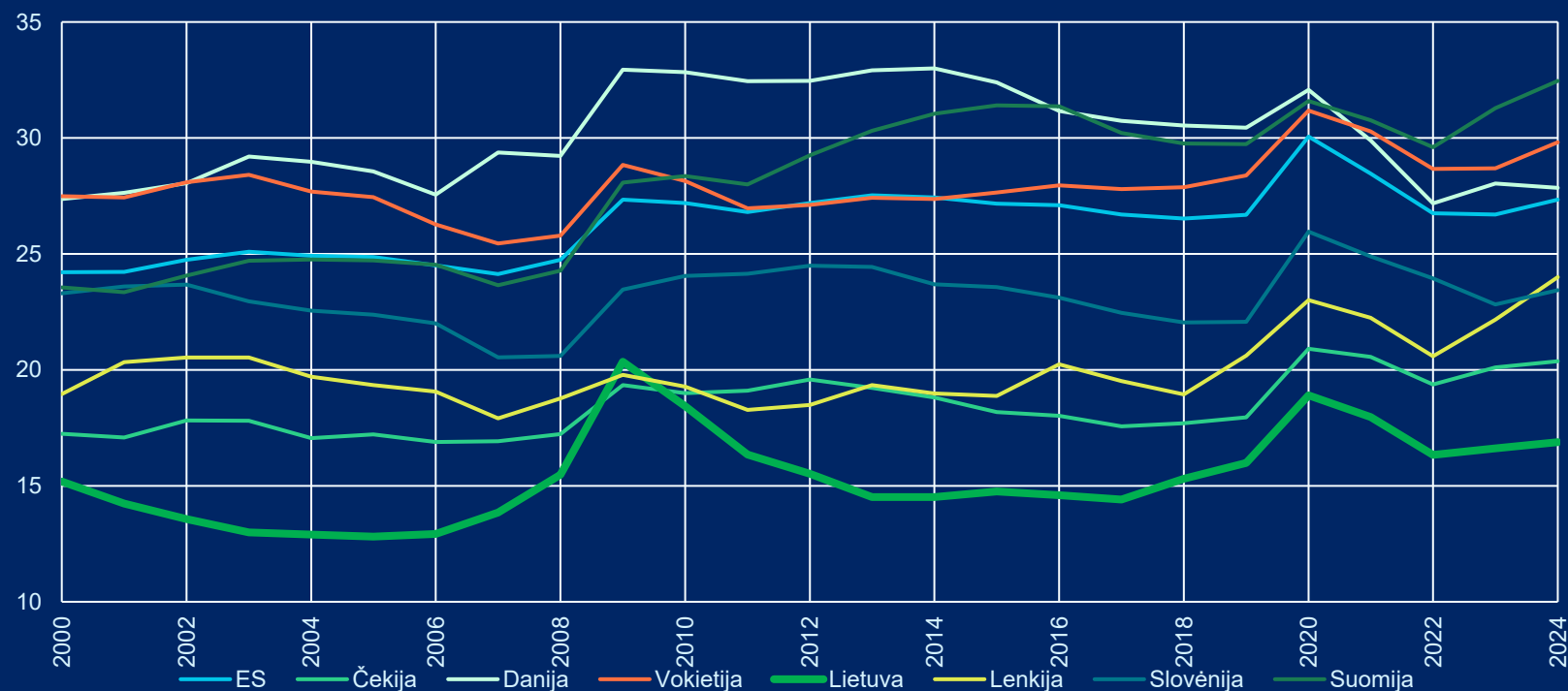
Bendras valstybės
kišimasis į
ekonomiką
**Top 5 palankiausia
EBPO**

Barjerai vidaus ir
užsienio įmonių
įėjimui į rinką
**Top 5 palankiausia
EBPO**

Perskirstymo mažai, mokesčių progresyvumas žemas

Išlaidos socialinei apsaugai (bedarbiystė, pensijos, motinystė ir tt.), % nuo
BVP
Duomenys: Eurostat

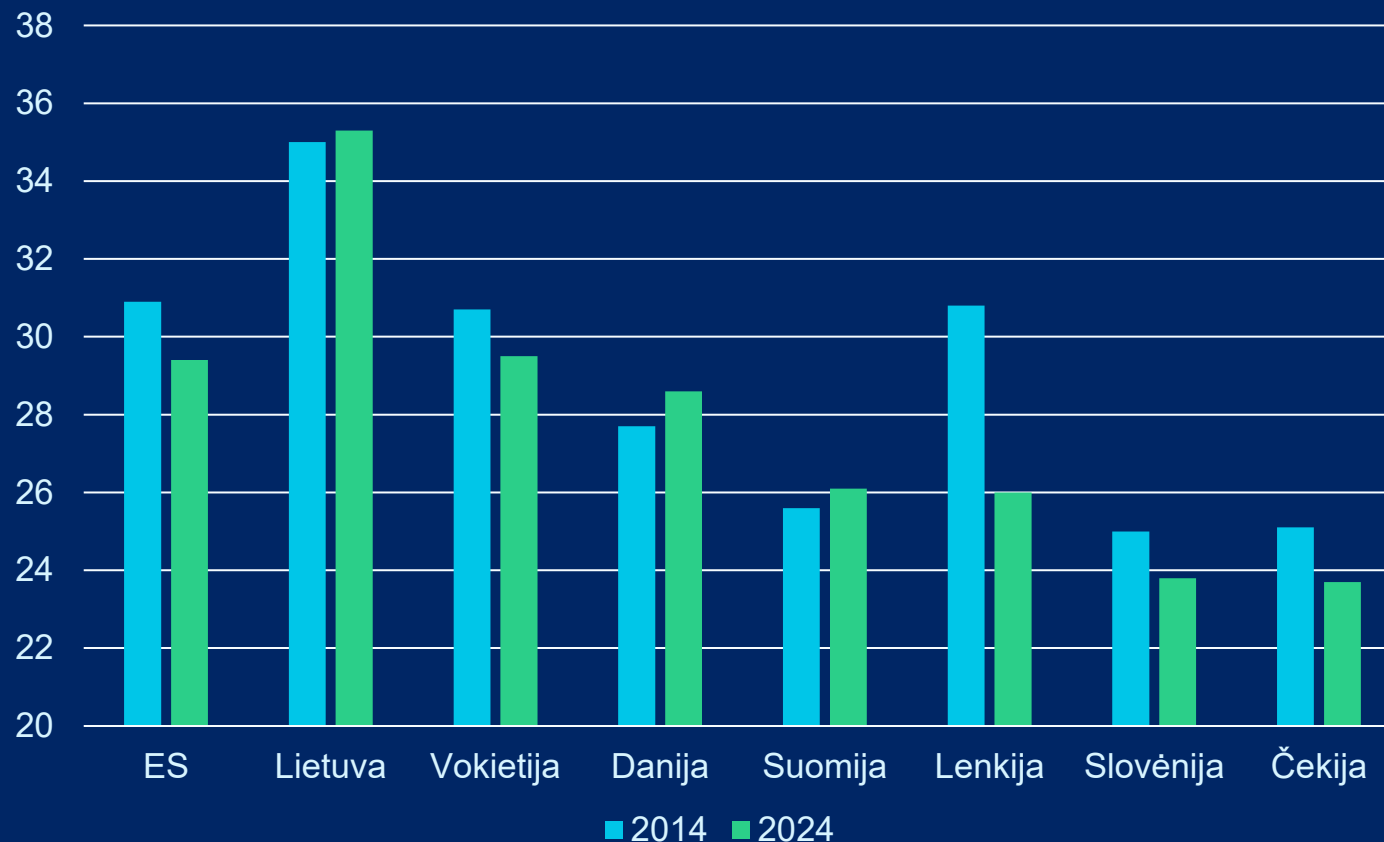

Palanki situacija
kapitalui

Auga pajamų
nelygybė

Pajamų nelygybė beveik didžiausia ES

GINI pajamų nelygybės koeficientas
Duomenys: Eurostat

Auga regioninė
atskirtis

Auga pajamų
grupių atskirtis

Destabilizuojanti
polarizacija didina
verslo riziką

EBPO rekomendacijos

Didinti mažiausias
pensijas ir tikslines
išmokas

Mažinti darbo
mokesčių naštą
mažas pajamas
gaunantiems
darbuotojams

Tai leistų derinti
gerovės valstybės
tikslus su aukštesniu
užimtumu ir našumu

Kas šiandien daroma?

Minimalus DU auga
greičiau nei vidutinis.
2026 m. biudžete
tokia pati tendencija.

Didėja nesutapimas
tarp produktyvumo ir
darbo kaštų augimo

Didėja veiklos kaštai ir
brangsta Lietuvos
produkcija

Mažinti išmokas, plėsti nemokamas paslaugas

Kokybiškos paslaugos visuomenei, efektyvesnis lėšų skirstymas, geresni paslaugų rezultatai

Danijoje sumažinta bedarbių išmokų trukmė, tačiau įsteigta nemokama „aktyvacijos“ sistema, padedanti susirasti darbą

Rizikos

Mokesčio panaikinimas be kokybės kėlimo rezultato gali neduoti (Estija)

Nepakankamas finansavimas teikiantiems paslaugas gali mažinti prieinamumą (JK nemokamos vaiko paslaugos)

Regionų patrauklumo skatinimas

5-6 centrai, kurie pritrauktų gyventojus, jaunos specialistus ir šeimas, skatintų augimą

Suomijoje per 20 metų regioninės infrastruktūros plėtra sustabdė depopuliaciją

Rizikos

Gyventojai gali grįžti, tačiau verslui pritraukti reikia ne vien darbuotojų (Suomijos šiaurė)

Prasta regioninė valdysena gali „suvalgyti“ investicijas į patrauklumą (Pietų Italijos atvejis)

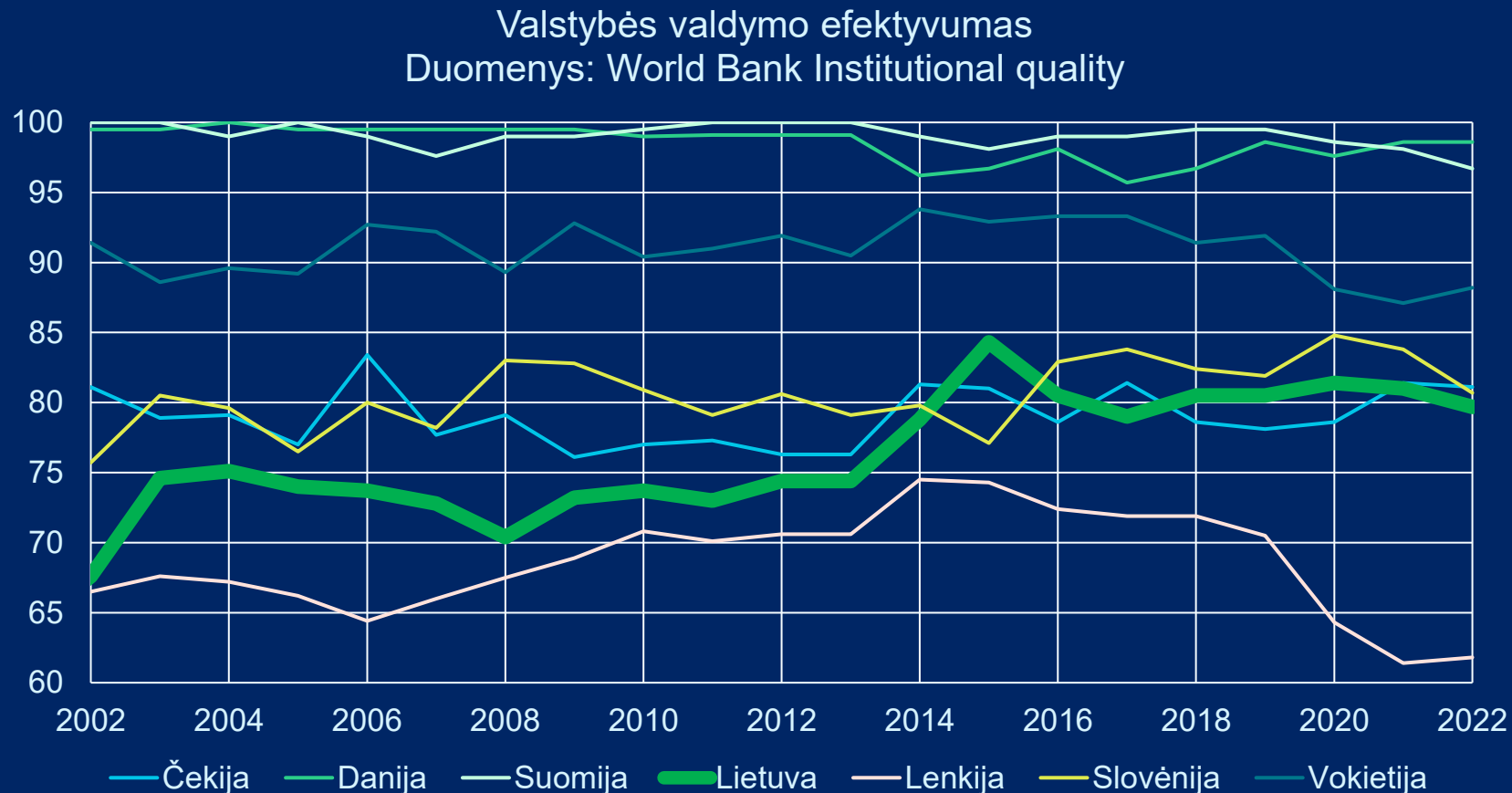
Valstybinė kontrolė, institucinis greitis ir lankstumas

Dr. Adomas Klimantas

Lietuvos ekonominio
potencialo tyrimas

Viešajame valdyme progresas didelis, bet iki lyderių dar toli

Pagal EBPO dėl gynybos poreikių ir senėjimo reikia 3% BVP fiskalinės erdvės

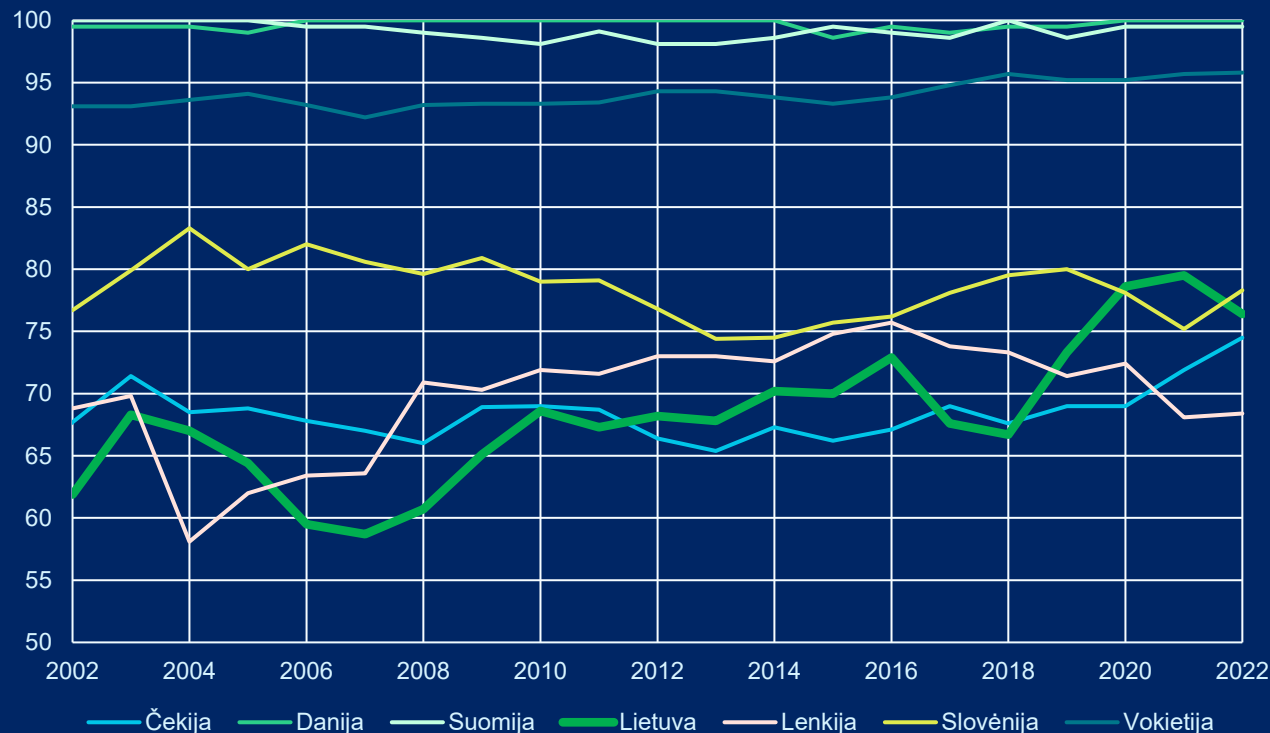
Viešųjų išlaidų
peržiūrėjimas

Platesnis NT ir
paveldėjimo
apmokestinimas

Šešėlio (top 9 ES,
22% BVP) mažinimas

Biurokratijos lygis ties EBPO vidurkiu, bet korupcijos per daug

Korupcijos kontrolė
Duomenys: World Bank Institutional quality

Lėšų gynybai ir atskirčiai
mažinti švaistymas

Nepasitikėjimas
valstybe gali skatinti
verslo išėjimą

Mokyklų konsolidavimas

Sumažintas nekokybiškų mažų mokyklų tinklas

Geriausieji mokytojai dirba didelėse įstaigose, kokybė gerėja didesnių atstumų sąskaita

Nyderlanduose, Suomijoje mokslo kokybės pokyčiai teigiami arba neutralūs

Mažėja įtampa dėl mokytojų trūkumo ir regioninio švietimo išlaidų

Rizikos

Didėja klasės, mažėja dėmesys individui

Didėja atstumai

Dėl to trumpuoju laikotarpiu mokinių rezultatai gali kristi (Danija)

Savivaldybių autonomijos didinimas

Savarankiškesnės
savivaldybės sprendžia
regionų problemas, didina
patrauklumą

Lenkija: po reformos
savivaldybės efektyviau teikia
paslaugas, leidžia centrinei
valdžiai susitelkti valstybės
masto darbams

Rizikos

Gali išaugti
nekompetentingų ir
nereikalingų darbuotojų
skaičiai savivaldybėse
(Ispanija)

Fiskalinė autonomija
kelia netvaraus
įsiskolinimo riziką
(Ispanija)

Neoptimalus
decentralizacijos
įgyvendinimas

Skolinimosi apribojimai
mažina reformos mastą